

Esipuhe

Reformaation tulkinnat ja vaikutukset

Tämän *Teologisen Aikakauskirjan* numero liittyy reformaation 500-vuotisjuhlavuoteen, jota vietetään 31.10.2016–5.11.2017 välisenä aikana. Numero on toteutettu yhteistyössä teologia.fi-julkaisun kanssa siten, että osa kirjoittajista on laatinut populaarimman kirjoituksen verkkojulkaisuun. Koska merkivuoden juhlinta alkoi jo viime vuoden loppupuolella, monenlaiset ohjelmat ja julkaisut ovat ehtineet tarkastella reformaatiota ennen ja nyt. Tämä yhteistyönumero keskittyy reformaation monenlaisiin tulkintoihin ja vaikutuksiin. Reformaatio oli laaja-alainen ja pitkäaikainen hengellinen, kirkkopolitiittinen, yhteiskunnallinen, aatehistoriallinen ja kulttuurinen ilmiö. Jotkut tutkijat puhuvat myös monista reformaatioista.

Reformaation merkkivuotia on juhlittu ennenkin. Mikko Ketola tarkastelee artikkelissaan uskonpudistuksen 450-vuotisjuhlaa vuonna 1967 ja osoittaa, kuinka esimerkiksi maailmanpoliittiset tapahtumat sekä globaali eettisen ja ekumeenisen tietoisuuden kasvu vaikuttivat juhlavuoden viettoon ja teemoihin myös kirkollisen uudistamisen ja uudistumisen näkökulmista. Reformaation pimeät puolet nousevat esiin Matti Myllykosken artikkelissa, jossa kontekstualisoidaan Jean Calvinin ja Sebastian Castellion välistä kiistaa oikean opin tulkinnasta, omantunnon- ja uskonnonvapauden sekä uskonnollisen suvaitsevaisuuden rajoista. Jorma Hannikainen tarkastelee dominikaanisen kirkkolaulun heijastusvaikutuksia reformaatioajan liturgiseen musiikkiin Turun hiippakunnan jumalanpal-

velustraditiossa. Samaista pitkää, vuosisataisrajat ylittävää – niin keskiajalle kuin varhaiselle uudelle ajallekin ulottuvaa – reformaation nykytulkintaa valotetaan myös Raisa Maria Toivon historiografisessa kirjoituksessa.

Samanaikaisesti reformaation merkkivuoden kanssa juhlintaan myös satavuotiasta Suomea, joka on koko itsenäisyytensä ajan ollut luterilainen maa. Katsauksessaan Anneli Portman valottaa reformaation ja erityisesti luterilaisuuden vaikutusta suomalaisen kulttuuriin ja kansalliseen identiteettiin. Esko M. Laine puolestaan esittelee merkkivuoden juhlintaa niin reformaation synnyinmaassa Saksassa kuin Suomessa. Toisin kuin reformaation 450-vuotisjuhlintaa, jota sävytti voimakas poliittis-kulttuurillinen, jopa vallankumouksellinen ilmapiiiri, 500-vuotisjuhlit ilmentävät digitalisoituneen kulutusyhteiskunnan eetosta, jossa reformaatio ja erityisesti Luther on tuotteistettu lukuisin eri tavoin. Toisaalta moderni interaktiivinen teknologia mahdollistaa reformaation ja sen vaikutusyhteyksien monipuolisen ja syvällisenkin tarkastelun, kuten esimerkiksi Lutherin seikkailut lasten ja nuorten suosimassa Minecraft-maailmassa osoittaa. Reformaation 500-vuotisjuhla onkin saavuttanut kaikenikäiset kansalaiset. Kirjallisuutta-osiossa arvioidaan reformaatioon liittyvää kirjallisuutta, jota juhlavuoden aikana on jo julkaistu ja julkaistaan niin valtava määrä, että arvioitavaa riittää vielä moneen tulevaankin numeroon.